

ז. ובמקום אחר נתבאר לנו לפי זה עצם הביטוי של יראת שמים במקום יראת השם. ולא מצינו דוגמתו של ביטוי זה גם באהבה, דמעולם לא שמענו משתמשים בביטוי אהבת שמים במקום אהבת השם. ובדאי שחילוק זה בין ביטויי האהבה לביטויי היראה מעמא בעי. אלא שהם הם הדברים, כי עצם ההשתדלות להמנע מהזכרת שמו כביכול, ולתת כינויים במקומו, הרי היא תנועה של רתיעה לאחור וצמצום כחות ההתפרצות של הנפש בכחינת, ויעמדו מרחוק, אשר כל עצמו של צמצום זה אינו אלא יראת שמים. ועל כן, בכדי שהביטוי יהא הולם את תוכנו, המציאו דרך אשר גם באופן הביטוי של מדת היראה תתקיים מצות היראה, וכאן הוא מעמו של דבר שיש לה למדת היראה שתי הבעות: או יראת השם או יראת שמים; ואלו למדת האהבה אין לה כי אם הבעה אחת: אהבת השם. באופן, דמדת יראת שמים פירושה הוא תכונת הנפש לצמצם את עולמה לכבוד שמים. ומעתה הננו ממשיכים את הקו הלאה. שהרי אמרו חכמים בכאור שם שקי, שאמר לעולמו די, שהיה העולם מתרחב והולך עד שאמר לו הקב"ה די. מדה זו שהיא אחת ממדותיו של הקב"ה בהנהגת עולמו, היא המדה המקבילה למדת יראת שמים של עובד השם. דכשם שכביכול מתנהג במדה זו של צמצום עולמו לשמו ולכבודו, כמו כן מתנהג הוא עובד השם בצמצום עולמו לשמו ולכבודו של הקב"ה. הנהגת צמצום זו היא ההנהגה במדת יראת שמים, עכ"ל.

וזה הוא שאמרו חכמים כי קלסתר פניו של יצחק היו דומים לאברהם. כלומר, אף על פי שזה בא באהבתו וזה בא ביראתו, מכל מקום זיו הפנים אחד הוא. מפני שגם האהבה וגם היראה אינן אלא אבנים בשלימות הבנין של דימוי הצורה ליוצרה. והליצנות היותר גדולה היא, להפסיק את הצירוף הזה בין אברהם ליצחק, ולומר כי כשם שהיה לו לאברהם „תרח“ שלו, כמו כן היה לו ליצחק „תרח“ שלו. מפני שמאבימלך נתעברה שרה. אין הליצנות הזו פוגעת במדתו של אברהם ובמדתו של יצחק כשהן לעצמן. ליצנות זו חותרת היא תחת הצירוף שביניהן, מהרסת את ההמשכיות, וסותרת את בנין האכהות של כנסת ישראל. וממילא פושטת היא לשון של לעג ושל קלם כלפי קדושתה של כנסת ישראל. להדגיש להבליט ולגלות על עירוב ינקתם של ירשי קדושת ישראעל מכריו הוא המקרא: אברהם הוליד את יצחק.

בראשית פרשת תולדות פרק כז פסוק לג - לד

(לג) וַיִּסְרֹד יִצְחָק סְרֹדָה גְדֹלָה עַד־מָאד וַיֹּאמֶר מִי־אֵלֹא הוּא הַצֵּד־צִיד וַיָּבֵא לִי וְאָקַל מִכָּל בְּטָרִים תָּבֹא וְאֶבְרַכְהוּ גַם־בְּרוּךְ יִהְיֶה:

רמב"ן בראשית פרשת תולדות פרק כז פסוק לג - לד

(לג) בטרם תבא ואברכהו גם ברוך יהיה - אין דרך החרד חרדה גדולה עד מאד וצועק "מי הוא אשר רמני לברך אותו" שישלים צעקתו לאמר מיד "גם ברוך יהיה", אבל היה ראוי שיקללהו, ועוד, כי היה עשו צועק עליו לאמר "ולמה תברכהו עתה אבי", ואיך יאמין עשו כי במרמה היה מתחלה, בראותו כי עתה יברך אותו ברצונו:

והנכון בעיני שהוא לשון הווה, יאמר, מי איפוא הוא הצד ציד אשר היה יכול לרמותי שאברכהו, וגם שיהיה ברוך על כל פנים, כי ידעתי כי ברוך הוא. או טעמו וגם ברוך יהיה על כרחי, שאי אפשר לי להעביר הברכה ממנו, כי מאז שברך אותו ידע ברוח הקדש שחלה ברכתו עליו:

וזהו טעם החרדה הגדולה אשר חרד, כי ידע שאבד בנו האהוב לו ברכתו לעולם. וזה טעם בא אחיך במרמה - כי אחר שאמר מי איפוא, נתן דעתו שהבא אליו היה יעקב, שאי אפשר שתחול הברכה רק בזרעו: